

Sygn. akt III Ca 505/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2016r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Jacek Małodobry

Sędzia SO Zofia Klisiewicz

Sędzia SO Katarzyna Kwilosz – Babiś (sprawozdawca)

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2016r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. M. (1), M. M. (2), A. M. (1), P. M., D. K., D. M., A. M. (2), D. D., E. S., S. J.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Gorlicach

z dnia 19 maja 2016 r., sygn. akt I C 48/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 1200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

(...)

Sygn. akt III Ca 505/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 maja 2016 r. Sąd Rejonowy w Gorlicach uzgodnił z rzeczywistym stanem prawnym treści księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Gorlicach Wydział V Ksiąg Wieczystych w ten sposób, że z księgi tej nakazał wyłączyć do nowej księgi wieczystej położone w K. działki ew. :(...) o pow. 2,21 ha powstałą z podziału działki nr (...) o pow. 1,59 ha powstałą z podziału działki nr (...) o pow. 1,81 ha powstałą z podziału działki nr (...) o pow. 3,48 ha powstałą z podziału działki nr (...) - wszystkie podziały zgodnie z mapami do celów prawnych sporządzonymi przez geodetę uprawnionego J. S. wpisanymi do zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starosty (...) pod nr (...) - i w dziale II nowej księgi wieczystej w miejsce pozwanego Skarbu Państwa (...) wpisać jako współwłaścicieli powodów:

M. M. (1) w 19/112 części, M. M. (2) w 19/112 części, D. K. w 19/112 części, D. M. w 19/112 części, A. M. (2) w 3/112 części, A. M. (1) w 3/112 części, P. M. w 3/112 części, D. D. w 3/112 części, E. S. w 12/112 części, S. J. w 12/112 części

(pkt I.) i zasądził od pozwanego Skarbu Państwa (...) solidarnie na rzecz powodów M. M. (1), M. M. (2), A. M. (1), P. M., D. K., D. M., A. M. (2), D. D., E. S., S. J. kwotę 5.814,80 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że przedmiotem postępowania jest nieruchomości położona w K., oznaczona jako:

1. działka ew. (...) o pow. 2,21 ha, odpowiadająca pgr (...), powstała z podziału działki nr (...),
2. działka ew. (...) o pow. 1,59 ha, odpowiadająca pgr (...), powstała z podziału działki nr (...),
3. działka ew. (...) o pow. 1,81 ha, odpowiadająca części pgr (...) oraz części pgr (...), powstała z podziału działki nr (...),
4. działka ew. (...) o pow. 3,48 ha, odpowiadająca pgr (...) i (...) powstała z podziału działki nr (...).

Grunty, które utworzyły nieruchomości stanowiącą przedmiot sporu, tj. pgr (...) stanowiły własność E. M. (1), co zostało ujawnione w (...) gminy katastralnej K..

E. M. (1) zmarł w dniu 20.09.1949 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 4.12.2015 r. w sprawie I Ns 889/15 spadek po nim na podstawie ustawy nabyli odnośnie majątku, który nie był objęty małżeńską wspólnością ustawową: żona E. M. (2) c. M. i E. w 7/28 części oraz dzieci: M. M. (1) s. E. i E., L. M. s. E. E. (2), D. K. c. E. i E., D. M. c. E. E. (2), J. M. s. E. i A., E. S. c. E. i A. i S. J. c. E. i A. – po 3/28 części, zaś odnośnie majątku, który był objęty małżeńską wspólnością ustawową dzieci: M. M. (1) s. E. i E., L. M. s. E. E. (2), D. K. c. E. i E., D. M. c. E. E. (2), J. M. s. E. i A., E. S. c. E. i A. i S. J. c. E. i A. – po 1/7 części.

E. M. (2) zmarła 17.11.1986 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 10.09.2015 r. w sprawie I Ns 221/15 spadek po niej na podstawie ustawy nabyli dzieci: M. M. (1) s. E. i E., L. M. s. E. E. (2), D. K. c. E. i E., D. M. c. E. E. (2) – po 1/4 części,

J. M. zmarł w dniu 18.05.1997 r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 29.08.2000 r. w sprawie I Ns 536/00 spadek po nim na podstawie ustawy nabyli żona A. M. (2) oraz dzieci A. M. (1), P. M., D. D. po 1/4 części.

L. M. zmarł w dniu 1.07.1998 r. Zgodnie z aktem poświadczenia dziedziczenia z dnia 25.02.2015 r. nr rep. (...) spadek po nim na podstawie ustawy nabył w całości syn M. M. (2) s. L. i S. w całości.

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że w latach 50 – tych XX wieku we wsi K. przeprowadzono regulację gruntów podlegających przejściu na rzecz Skarbu Państwa na podstawie dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostającego po osobach przesiedlonych do Z. (Dz. U. Nr 59, poz. 318) oraz dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejściu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa (...) (Dz. U. Nr 46, poz. 339). Mieszkańcy tych wsi zostali bowiem przesiedleni w ramach akcji (...) w 1947 r. na ziemie zachodnie. Byli wśród nich E. M. (1) wraz z rodziną. W czasie przeprowadzanej regulacji przejęto należące do niego nieruchomości. W decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w G. z dnia 17.11.1954 r. (...) wymieniony został E. M. (1), jako osoba, której mienie zostaje przejęte na rzecz Skarbu Państwa.

Postanowieniem Sądu Powiatowego w G. z dnia 16.05.1961 r. (...) została utworzona księga wieczysta nr (...), w której na podstawie decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w G. z dnia 17.11.1954 r. (...) zaświadczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w G. Wydział Rolnictwa i Leśnictwa z dnia 15.10.1960 r., (...) ujawniono prawo własności na rzecz Skarbu Państwa między innymi odnośnie działki ew. (...). Nie uległa zmianie podstawa wpisu prawa własności (decyzja o postępowaniu wymiennym Naczelnika Gminy w U. z dnia 17.11.1975 r. Nr (...) dotyczy działek (...)).

Oceniając stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ocenił, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w oparciu o treść art. 10 ustawy z dnia 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece. Sąd podkreślił, że po wykazaniu, że stan nieruchomości ujawniony w księdze wieczystej jest niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym, w odniesieniu do gruntów stanowiących lasy państwowe uwzględnieniu powództwa nie stoi na przeszkodzie art. 7 ustawy z dnia

6.07.2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. Nr 97, poz. 1051 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem roszczenia osób fizycznych, byłych właścicieli lub ich spadkobierców, z tytułu utraty własności, zaspokojone zostaną w formie rekompensat wypłaconych ze środków budżetu państwa na podstawie odrębnych przepisów. Powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nie jest natomiast „roszczeniem z tytułu utraty własności”, bowiem zmierza do wykazania, że osoba która go wytacza własności nie utraciła, a ujawnienie kogoś innego jako właściciela nastąpiło w sposób niezgodny z prawem. Trudno też zakładać, skoro własność jest konstytucyjnie chronioną wartością, by wolą ustawodawcy poprzez wprowadzenie takiego przepisu było sankcjonowanie bezprawia. Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń treść wpisu prawa własności w KW (...) odnośnie działek ew. (...) jest niezgodna ze stanem prawnym tych nieruchomości.

Przy rozpoznawaniu powództwa z art. 10 ustawy z dnia 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.) Sąd nie jest uprawniony do badania ważności decyzji administracyjnej, jednakże ma obowiązek badania rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta i oceny skuteczności zdarzenia cywilnoprawnego, z którego wywodzi się prawo. Jeżeli zdarzeniem takim jest decyzja administracyjna, wówczas obowiązkiem Sądu jest rozważenie dla potrzeb postępowania cywilnego, czy istotnie zdarzenie takie wprowadziło, czy też nie dokonało zmiany prawa własności konkretnej nieruchomości (tak SN w wyroku z dnia 12.05.2005 r., III CK 565/04, LEX 277129). Prawo własności Skarbu Państwa (...) w (...) odnośnie działek stanowiących przedmiot sporu ujawnione zostało na podstawie decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w G. z dnia 17.11.1954 r. (...) wydanej na podstawie dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostającego po osobach przesiedlonych do Z. (Dz. U. Nr 59, poz. 318) i dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejściu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa (...) (Dz. U. Nr 46, poz. 339). Nastąpiło to jednak bez podstawy prawnej, bowiem powołane wyżej orzeczenie nie wymienia gruntów należących wówczas do spadkobierców E. M. (1) (w treści orzeczenia wymieniony został E. M. (1), który w chwili wydania tego orzeczenia już nie żył). Decyzja wydana w oparciu o art. 3 powołanego wyżej dekretu z dnia 27.07.1949 r. miała natomiast charakter konstytutywny, bowiem przepisy tego dekretu nie przewidywały przejmowania z mocy prawa tych gruntów, które nie były we władaniu właścicieli, lecz dopuszczały możliwość takiego przejścia. Prowadzi to do wniosku, że zawładnięcie przez Państwo nieruchomościami będącymi przedmiotem postępowania, należącymi do następców prawnych E. M. (1) stanowiło wykorzystanie władczej pozycji Państwa. Dlatego skoro powodowie wykazali, że parcele gruntowe, z których powstały działki ew. (...) stanowią ich własność, co potwierdza: 1. odpis z (...) gminy katastralnej K., który jakkolwiek z dniem 1.01.1989 r. utracił moc prawną na mocy § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14.07.1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1.01.1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg (Dz. U. Nr 28, poz. 141), jednakże zachował nadal znaczenie dokumentu (§ 6 ust. 1), 2. prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 4.12.2015 r. w sprawie I Ns 889/15 o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M. (1), prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 10.09.2015 r. w sprawie I Ns 221/15 o stwierdzeniu nabycia spadku po E. M. (2), prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 29.08.2000 r. w sprawie I Ns 536/00 o stwierdzeniu nabycia spadku po J. M., akt poświadczenia dziedziczenia po L. M. z dnia 25.02.2015 r. nr rep. (...) orzeczono jak w pkt. I wyroku na podstawie powołanych przepisów.

O kosztach procesu poniesionych przez powodów orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. (na koszty te złożyły się: opłata od pozwu - 550 zł., koszty zastępstwa prawnego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa - 2 570 zł., koszty uzyskania odpisu z księgi wieczystej - 20,30 zł., koszty uzyskania dokumentacji z Archiwum Państwowego - 79,50 zł., koszty sporządzenia dokumentacji geodezyjnej - 750 zł., koszty sporządzenia mapy do celów prawnych przez geodetę J. S. - 1 845 zł.). Wszystkie te koszty uznać należało niezbędne do celowego dochodzenia praw, bowiem bez sporządzenia wykazu zmian gruntowych oraz mapy z projektem podziału działki ew. 446 powodowie nie mogliby wykazać zasadności swoich roszczeń.

Apelację od w/w wyroku złożyła strona pozwana zaskarżając wyrok w całości. Strona pozwana zarzuciła: „nie wyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia a przede wszystkim: 1. treści orzeczenia Starosty Powiatowego w G. z dnia 21.11.1949r. znak (...) w sprawie przejścia na własność Państwa

nieruchomości położonych w Gminie K. na mocy dekretu z dnia 5.09.1947r. i dekretu z dnia 27.07.1949r. gruntów o ogólnym obszarze 855 ha, w skład których wchodziła m.in. zagroda oznaczona nr (...) należąca do E. M. (1) oraz parcele gruntowe (...)rejestr starego posiadania - Archiwum Państwowego Ośrodka (...) w G. stanowiący integralną część powołanego orzeczenia Starosty Powiatowego w G., 2. Ustalenie miejsca stałego pobytu E. M. (1) do czasu śmierci w oparciu o akt zgonu wymienionego w miejscowości B. na podstawie aktu zgonu wymienionego zalegającego w aktach Sadu Rejonowego w Gorlicach sygn. I Ns 889/15, co daje podstawę do stwierdzenia, że w dacie przejścia przedmiotowe grunty nie pozostawały we faktycznym władaniu wymienionego w dniu 17 listopada 1954r. tj. w dacie wydania orzeczenia – decyzji znak (...).Powołując się na powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy stwierdzić, że w toku kontroli instancyjnej nie stwierdzono uchybień proceduralnych skutkujących nieważnością postępowania, a które sąd odwoławczy ma obowiązek uwzględnić z urzędu.

Jako nieskuteczny i niewykazany oceniono zarzut z punktu 1. apelacji. W aktach sprawy brak powołanego w tym punkcie apelacji orzeczenia Starosty Powiatowego w G. z dnia 21.11.1949r. znak (...). Przedmiotowe orzeczenie nie zostało także przedłożone przez apelującego. W tym stanie rzeczy wynikająca z apelacji sugestia, że przedmiotowe orzeczenie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje gołosłowna. Analiza treści wpisów w dziale I i II księgi wieczystej nr (...) Sądu Rejonowego w Gorlicach oraz akt i dokumentów tej księgi prowadzi do jednoznacznego wniosku, że działki, których dotyczy pozew powstały z działek o numerach (...) a wszystkie te działki zostały wpisane do w/w księgi jako własność Skarbu Państwa w dniu 16 maja 1961r. na podstawie decyzji (...) z dnia 17 listopada 1954r., której kopia zalega na karcie 28-29 akt sprawy a nie na podstawie powołanego w apelacji orzeczenia Starosty Powiatowego z dnia 21.11.1949r. o nieznaną treść.

W ocenie Sądu Okręgowego nie może odnieść zamierzonego skutku również zarzut z punktu 2. apelacji zmierzający do wykazania, że majątek E. M. (1) objęty lwh nr(...) w dacie wejścia w życie dekretu z dnia 27 lipca 1949r o przejściu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz. U. Nr 46, poz. 339) nie pozostawał w jego faktycznym władaniu, gdyż wówczas przebywał na ziemiach zachodnich a zatem, że zachodziły określone w w/w dekrete przesłanki przejścia własności na rzecz Państwa. Istota problemu w niniejszej sprawie nie tkwi bowiem w tym czy zachodziły przesłanki do przejścia własności E. M. (1) w trybie w/w dekretu lecz w tym, czy decyzja z dnia 17 listopada 1954r. wywarła skutek w postaci przejścia własności na rzecz Państwa. Jak stwierdził Sąd Najwyższy np. w wyroku z dnia 12 maja 2005r. III CSK 565/04 przy rozpoznawaniu powództwa z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece sądowi nie wolno badać ważności decyzji administracyjnej, ale są ma obowiązek badania rzeczywistego stanu prawnego nieruchomości, dla której jest prowadzona księga wieczysta. Sąd bada prawo własności takiej nieruchomości a więc ocenia skuteczność zdarzenia cywilnoprawnego z którego wywodzi się prawo. Jeśli zdarzeniem tym jest decyzja, wówczas obowiązkiem Sądu jest rozważyć dla potrzeb postępowania cywilnego, czy istotnie zdarzenie takie wprowadziło czy też nie dokonało zmiany prawa własności konkretnej nieruchomości. Bardzo istotne w niniejszej sprawie jest to, że dekret z dnia 27 lipca 1949r o przejściu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województwa białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz. U. Nr 46, poz. 339) nie przewidywał przejścia własności z mocy prawa z chwilą wejścia w życie dekretu, lecz możliwość przejścia tej własności w trybie decyzji administracyjnej. Przedmiotowa decyzja miała więc charakter konstytutywny i wywoływała skutek prawny z chwilą jej wydania. Sąd Okręgowy podziela ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, że orzeczenie (...) z dnia 17 listopada 1954r. nr (...) nie wywołało skutku w postaci przejścia własności nieruchomości objętej lwh (...) na rzecz Państwa. Należy podkreślić, że w treści tego orzeczenia nie wskazano w/w nieruchomości ani poprzez odwołanie się do cech przedmiotowych (np. numerów parcel lub przynajmniej numer lwh) ani do cech podmiotowych tj. poprzez wskazanie osoby właściciela. Wprawdzie na stronie drugiej orzeczenia w punkcie I.b) pkt. 56 wymieniono zagrodę

(...) niemniej jednak wskazanie to nie jest skuteczne, ponieważ w dacie wydania orzeczenia E. M. (1) już nie żył. Zmarły nie może być podmiotem żadnych praw rzeczowych z uwagi na brak zdolności prawnej. Tym samym w dacie wydania w/w orzeczenia nie istniał jakikolwiek majątek E. M. (1). Prawo własności ujawnione w lwh(...) z chwilą śmierci E. M. (1) przeszło na jego spadkobierców, ale żaden nich nie został wymieniony w w/w orzeczeniu. Do takiego samego wniosku prowadzi analiza punktu III. przedmiotowego orzeczenia, który stanowił: „przejąć na podstawie art. 1,2, i 3 dekretu z dnia 27 lipca 1949r. (Dz. U. poz. 339/49) na własność Państwa grunty i zagrody uznane wyżej w punkcie I. **o ile należą one na prawie własności do osób wymienionych pod pkt.I.b/ orzeczenia** niniejszego.” Zacytowany punkt III. opisywanego orzeczenia ustanowił warunek, który w niniejszej sprawie nie został spełniony. Grunty objęte lwh (...)nie stanowiły w dacie wydania orzeczenia własności E. M. (1), lecz własność jego spadkobierców.

Zamierzonego skutku nie może odnieść także zarzut zawarty w końcowej części uzasadnienia apelacji odwołujący się do zamknięcia ksiąg gruntowych gminy katastralnej K. i utraty ich mocy prawnej. Po pierwsze apelujący nie wykazał na jakiej podstawie prawnej i z jakiego powodu doszło do zamknięcia ksiąg gruntowych K.. W tym miejscu warto nadmienić, że art. 5 ustawy z dnia 17 lutego 1960r. o utracie mocy prawnej niektórych ksiąg wieczystych stanowił, że tracą moc prawną i podlegają z urzędu zamknięciu księgi wieczyste nieruchomości, położonych na obszarze mocy obowiązującej dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich, położonych w niektórych powiatach województw, (...), (...), (...) i (...) (Dz. U. Nr 46, poz. 339) w miejscowościach, które zostaną określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości wydanym w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa. Nie dotyczy to tych ksiąg wieczystych nieruchomości położonych w powyższych miejscowościach, które zostaną w rozporządzeniu wyraźnie wymienione jako zachowujące nadal moc prawną. Do w/w przepisu wydano trzy rozporządzenia (w latach 1963,1969 i 1970) przy czym żadne z nich nie wymienia K.. Po drugie apelujący nie przedstawił żadnego uzasadnienia prawnego dla tezy, że zamknięcie księgi gruntowej oraz nieujawnienie własności przez spadkobierców E. M. (1) ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy a szczególności, że powoduje utratę własności na rzecz Państwa. Przypomnieć w tym miejscu trzeba, że zgodnie z treścią art. 10 w/w ustawy księgi wieczyste, które utraciły moc na podstawie tej ustawy zachowują znaczenie dokumentów. Analogiczny zapis zawiera §6 rozporządzenia MS z dnia 14 lipca 1986r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1 stycznia 1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg.

Mając powyższe na uwadze na zasadzie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w punkcie 1. sentencji. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w pkt.2. stosownie do treści art. 98 §1 k.p.c. w związku z art. 108 §1 k.p.c.

(...)

(...)